

УКРАЇНА

(19) UA (11) 36049 (13) A

(51) 6 A61B10/00

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІОПИС
ДО ДЕКЛАРАЦІЙНОГО ПАТЕНТУ
НА ВИНАХІДвидається під
відповідальність
власника
патенту

(54) СПОСІБ ДІАГНОСТИКИ ВУЗЛОВИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ЩИТОВИДНОЇ ЗАЛОЗИ

(21) 99105865

(22) 27.10.1999

(24) 16.04.2001

(33) UA

(46) 16.04.2001, Бюл. № 3, 2001 р.

(72) Шевченко Станіслав Іванович, Сивожелізів Андрій Володимирович, Шевченко Ростислав Станіславович

(73) ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(57) Спосіб діагностики вузлових захворювань щитовидної залози, що містить визначення ступеня дисбалансу в системі клітинного імунітету та фагоцитозу, який **відрізняється** тим, що визначають рівень лімфоцитів, нейтрофілів, еозинофілів, базофілів, швидкості осідання еритроцитів, розраховують індекс лімфоцити - швидкість осідання ери-

троцитів (ІЛШОЕ), індекс лімфоцити-гранулоцити (ІЛГ) і загальний індекс (ІЗ) по формулах:

$$\text{ІЛШОЕ} = \text{Л} \times \text{ШОЕ} / 100;$$
$$\text{ІЛГ} = \text{Л} \times 10 / \text{Н} + \text{Е} + \text{Б};$$
$$\text{ІЗ} = \text{ІЛШОЕ} + \text{ІЛГ},$$

де Л - лімфоцити (%);

ШОЕ - швидкість осідання еритроцитів (мм/г);

Н - нейтрофіли (паличко- та сегментоядерні) (%);

Е - еозинофіли (%);

Б - базофіли (%).

І при значенні ІЛШОЕ нижче 1,7, ІЛГ нижче 5,16 та ІЗ нижче 6,6 у хворих з вузловим новоутворенням щитовидної залози діагностують рак щитовидної залози, а при значеннях цих показників вище встановлених меж вузловий зоб.

Винахід відноситься до медицини, а саме до ендокринології і хірургії і може бути використаним для діагностики вузлових захворювань щитовидної залози.

У зв'язку зі збільшенням частоти вузлових захворювань щитовидної залози особливу актуальність набуває проблема доопераційної диференціальної діагностики цієї патології.

Можливості використання в поліклінічних умовах широкого спектру диференційно-діагностичних методів (сканування щитовидної залози з ^{131}I , ультразвукове дослідження, пункційної біопсії з цитологічним дослідженням, визначення у сироватці крові рівня тиреоглобуліну, титру антитіл до тиреоглобуліну та мікросомального антигену, тощо) обмежені. Насамперед цим обумовлена необхідність удосконалення існуючих методів, в першу чергу загальноклінічних, пошук уніфікованих простих гематологічних показників, які б мали діагностичну інформативність при первинному обстеженні на вузлові новоутворення щитовидної залози.

Клінічна імунологія володіє великим арсеналом різних методів. Звичайно імунокомпетентні клітини досліджують, починаючи з аналізу відносної та абсолютної кількості лімфоцитів. Потім визначають неспецифічні фактори захисту: лізоцим, гідролітичні ферменти, комплемент, фагоцитоз та

інші. Нарешті оцінка місцевого імунітету передбачає визначення секреторного імуноглобуліну А, активності лізоциму в секретах і місцевих факторів клітинного захисту (Савинов В.А. Коррекция иммунитета у больных раком предстательной железы. - М.: Медицина - 1989. - 183 с.). Система фагоцитозу має важливе значення в імунологічному реагуванні. Властивість фагоцитів полягає в їх здатності розпізнавати "не свої" у фагоцитарних частках, що ставить цю реакцію на перехідну ступінь поміж неспецифічною резистентністю та імунним реагуванням. Фагоцитарну функцію клітин периферійної крові оцінюють по проценту фагоцитуючих нейтрофілів, фагоцитарному числу і абсолютному фагоцитарному показнику (див. там саме).

При оцінці імунних реакцій використовують показники нейтрофілів. Фахівці розглядають нейтрофіл як основного учасника авангардної лінії захисту проти всілякої агресії (Минский А.Н. Нейтрофилы как эффектор в реакциях антителозависимой клеточной цитотоксичности / Иммунология. - 1983. - №2. - С. 21-23).

Значна роль в імунній відповіді належить еозинофілам, які здатні до інактивації ряду біологічно активних речовин і фагоцитозу (Савинов В.А. Коррекция иммунитета у больных раком предстательной железы. - М.: Медицина, - 1989. - 183 с.).

(19) UA (11) 36049 (13) A

Оцінка імунного статусу по кількості імуннокомпетентних клітин не завжди задовольняє клініцистів з тієї причини, що не відображає механізмів взаємодії клітин, які беруть участь в імунній відповіді. Це обумовлено, насамперед, відсутністю в клініці прямих методів характеристики клітинної кооперації. З цією метою використовують індекси, або співвідношення кількості клітин різних груп одна до другої.

Так, наприклад, на основі еозинофільно-нейтрофільного, лімфоцитарно-нейтрофільного, лімфоцитарно-моноцитарного та інших індексів судили про ефективність терапії алергічних дерматозів (Реакция торможения лейкоцитов с химическими аллергенами при профессиональных алергодерматозов / В.А. Адо, Л.А. Горячина, Н.И. Демичева и др. // Лабораторное дело. - 1978. - №11. - с. 680-684).

Відомо також, що індекси лімфоцитарно-нейтрофільних груп і лімфоцитарно-моноцитарних груп дали змогу оцінити динаміку змін периферійної крові (Савинов В.А. Коррекция иммунитета у больных раком предстательной железы. - М.: Медицина. - 1989. - 183 с.).

Встановлено, що показником для більш глибокого імунологічного обстеження є значення Т-індексу:

$$T\text{-індекс} = (100 - TH) + T/100,$$

де. 100-вміст лімфоїдних клітин периферійної крові, %;

ТН - нормальний вміст Т-клітин у даній віковій групі, %;

Т - вміст Т-клітин у обстеженого хворого, %.

У здорових людей Т-індекс дорівнює 1,0, а його значення менш як 0,9 свідчить про дефіцит Т-системи.

Зручним діагностичним критерієм вважають співвідношення концентрації в сироватці крові IgG і IgA. У здорових людей це співвідношення є наступним: 5:1 і 6:1 відповідно (Савинов В.А. Коррекция иммунитета у больных раком предстательной железы. - М.: Медицина. - 1989. - 183 с.).

По співвідношенню Т- і В-лімфоцитів контролюють ефективність імунотерапії хворих на меланому та рак молочної залози. Автори встановили, що у здорових осіб співвідношення Т- і В-лімфоцитів дорівнює 1,6-2,4.

На сьогодні вже доказано, що є доцільним використання співвідношення клітин для оцінки ефективності імункорекції і як додаткових критеріїв оцінки функції імунної системи. Використання індексів дозволяє більш надійно об'єктивувати стан дисбалансу імунної системи, який супроводжується імунodefіцитом, а отже більш точно поставити діагноз (Петров Р.В. Иммунология. - М.: Медицина, 1987. - 416 с.).

Вище згаданий спосіб оцінки імунологічного статусу хворого для діагностики, в тому числі і диференційної діагностики захворювань, обрано нами за прототип, як найбільш близький за технічною суттю та результатами, які можливо досягти.

Спосіб - прототип виконують у два етапи. На першому етапі виявляють грубі дефекти в системі клітинного імунітету і фагоцитозу. На другому - більш ретельний аналіз імунологічного статусу з кількісною його оцінкою.

Відомі аналоги, в тому числі прототип, мають суттєвий недолік, який полягає в тому, що деталізація імунологічної дисфункції виконується за допомогою багаточисленних показників, які не мають специфічної (характерного для окремого захворювання) інформативності.

В основу винаходу покладено задачу підвищення точності діагностики вузлових захворювань щитовидної залози шляхом підвищення інформативності показників дисбалансу в системі клітинного імунітету і фагоцитозу.

Задача, яка покладена в основу винаходу, вирішується тим, що у відомому способі діагностики вузлових захворювань щитовидної залози, який включає визначення ступеня дисбалансу в системі клітинного імунітету та фагоцитозу, згідно з винаходом, визначають рівень лімфоцитів, нейтрофілів, еозинофілів, базофілів, швидкості осідання еритроцитів, розраховують індекс лімфоцити-швидкість осідання еритроцитів (ІЛШОЕ), індекс лімфоцити-гранулоцити (ІЛГ) і індекс загальний (ІЗ) по формулах:

$$ІЛШОЕ = Л \times ШОЕ / 100;$$

$$ІЛГ = Л \times 10 / Н + Е + Б;$$

$$ІЗ = ІЛШОЕ + ІЛГ,$$

де Л - лімфоцити (%);

ШОЕ - швидкість осідання еритроцитів (мм/г);

Н - нейтрофіли (паличко- та сегментоядерні) (%);

Е - еозинофіли (%);

Б - базофіли (%).

При значенні ІЛШОЕ нижче 1,7, ІЛГ нижче 5,16 та ІЗ нижче 6,6 у хворих з вузловим новоутворенням щитовидної залози діагностують рак щитовидної залози, а при значеннях цих показників вище встановлених - вузловий зоб.

Вирішення задачі покладеної в основу винаходу обумовлено тим, що оцінка імунного статусу проведена не тільки по кількості імунокомпетентних клітин, а й по аналізу їх співвідношення дає змогу характеристики механізмів їх кооперації або підвищення точності діагностики вузлових захворювань щитовидної залози.

Сукупність імунологічних показників обумовлена ступенем їх інформативності в імунологічних дослідженнях. Багатофакторний аналіз показав, що найбільшу інформативність мають: лімфоцити, як складова частка сучасного "імунологічного трикутника"; швидкість осідання еритроцитів, як показника аутоантител в крові; нейтрофіли, еозинофіли, базофіли, як представники полінуклеарних макрофагів з системи фагоцитозу. Кількісні показники кооперативної взаємодії сукупності імунологічних показників теж підвищують інформативність і точність діагностики вузлових захворювань щитовидної залози.

Спосіб реалізують наступним чином: у хворих визначалась кількість лімфоцитів, нейтрофілів, еозинофілів, базофілів в периферійній крові та ШОЕ. Після чого розраховують індекс лімфоцити-ШОЕ (ІЛШОЕ), індекс лімфоцити-гранулоцити (ІЛГ) і загальний індекс (ІЗ) по формулах: $ІЛШОЕ = Л \times ШОЕ / 100$; $ІЛГ = Л \times 10 / Н + Е + Б$; $ІЗ = ІЛШОЕ + ІЛГ$.

В нормі значення ІЛШОЕ дорівнює $1,40 \pm 0,056$, ІЛГ - $4,36 \pm 0,20$, ІЗ - $5,66 \pm 0,24$.

ІЛШОЕ при вузлових новоутвореннях щитовидної залози збільшується і дорівнює при вузлово-

му зобі $3,86 \pm 0,363$, а при раку щитовидної залози – $3,49 \pm 0,498$. В той же час 55 ± 7 хворих на рак щитовидної залози мають значення цього індексу нижче 1,7 ($17 \pm 5\%$ хворих на вузловий зоб; $p < 0,001$).

ІЛГ при вузловому зобі незначно збільшується ($4,91 \pm 0,298$; $p > 0,05$), а при раку щитовидної залози достовірно знижується ($3,52 \pm 0,254$; $p < 0,001$). При цьому значення ІЛГ більш 5,16 відмічено у $50 \pm 7\%$ хворих на вузловий зоб і тільки у $11 \pm 5\%$ хворих на рак щитовидної залози.

У хворих на вузловий зоб та рак щитовидної залози ІЗ достовірно вище, ніж у нормі ($8,77 \pm 0,55$ і $7,07 \pm 0,565$; $p < 0,001$). Різниця між цими показниками теж достовірна. У 77 ± 7 хворих на вузловий зоб і $45 \pm 8\%$ хворих на рак щитовидної залози цей показник вище 6,6 ($p < 0,01$), що є специфічною ознакою вузлового зоба.

Таким чином при ІЛШОЕ нижче 1,7, ІЛГ нижче 5,16 та ІЗ нижче 6,6 у хворих з вузловим новоутворенням щитовидної залози діагностують рак щитовидної залози, а якщо одержані значення вище встановлених – міжвузловий зоб.

Спосіб ілюструють наступні приклади:

1. Хвора Бурцева В.В., 57 років, госпіталізована в хірургічне відділення ОКЛ м. Харкова зі скаргами на наявність пухлини на передній поверхні шиї, відчуття придушення. Хворіє протягом 2 років. Об'єктивно: стан хворої задовільний. Артеріальний тиск - 140/90 мм рт. ст.; пульс - 76 ударів за хв. На передній поверхні шиї, у проекції правої частки щитовидної залози визначається пухлиноподібне утворення до 5 см у діаметрі, рухливе при ковтанні, м'якоеластичної консистенції, безболісне. Регіонарні лімфатичні вузли не збільшені. Встановлено попередній діагноз: вузловий зоб III

ступеня правої частки щитовидної залози, еутиреоїдний стан. У клінічному аналізі крові: гемоглобін – 146 г/л; еритроцити – $4,8 \times 10^{12}/л$; лейкоцити – $5,35 \times 10^9/л$; паличкоядерні нейтрофіли - 4%; сегментоядерні нейтрофіли - 55%; еозинофіли - 1%; базофіли - 0%; лімфоцити - 40,2%; моноцити - 5%; ШОЕ – 14 мм/м. Виходячи з отриманих даних, розраховані індекси: ІЛШОЕ=5,62, ІЛГ=6,7, ІЗ=12,32, що підтвердило діагноз. Хвора оперована. При гістологічному дослідженні видаленої частки щитовидної залози вузловий колоїдний зоб. 2. Хвора Ковальцова Г.А., 60 років, госпіталізована в хірургічне відділення ОКЛ м. Харкова зі скаргами на наявність пухлини на передній поверхні шиї, відчуття придушення, сиплий голос. Хворіє протягом 1,5 років. Об'єктивно: стан хворої задовільний. Артеріальний тиск - 150/90 мм рт. ст.; пульс – 80 ударів за хв. На передній поверхні шиї, у проекції правої частки щитовидної залози, визначається пухлиноподібне утворення до 6,5 см у діаметрі, рухливе при ковтанні, твердо-еластичної консистенції, безболісне. Регіонарні лімфатичні вузли не збільшені. Встановлено попередній діагноз: вузловий зоб III ступеня правої частки щитовидної залози, еутиреоїдний стан. У клінічному аналізі крові: гемоглобін – 150 г/л; еритроцити – $4,6 \times 10^{12}/л$; лейкоцити – $6,2 \times 10^9/л$; паличкоядерні нейтрофіли - 2%; сегментоядерні нейтрофіли - 7,8%; еозинофіли - 1%; базофіли - 9%; лімфоцити - 16%; моноцити - 3%; ШОЕ – 25 мм/м. Виходячи з отриманих даних, розраховані індекси: ІЛШОЕ=4,0, ІЛГ=1,8, ІЗ=5,8, що дозволило запідозрити рак щитовидної залози. Хвора оперована. При гістологічному дослідженні видаленої частки щитовидної залози виявлено палілярно-фолікулярний рак щитовидної залози.

ДП "Український інститут промислової власності" (Укрпатент)
Україна, 01133, Київ-133, бульв. Лесі Українки, 26
(044) 295-81-42, 295-61-97

Підписано до друку _____ 2001 р. Формат 60х84 1/8.
Обсяг _____ обл.-вид. арк. Тираж 50 прим. Зам. _____

УкрІНТЕІ, 03680, Київ-39 МСП, вул. Горького, 180.
(044) 268-25-22
